

FELNŐTTOKTATÁS-TÖRTÉNETI ÉS -ELMÉLETI ASPEKTUSOK EGY KIADVÁNY MARGÓJÁRA.

Adult Education Historical and Theoretical Trends Sándor Striker (Szerk.)
Eötvös Kiadó, Budapest

Szigeti Tóth János

Az ELTE Pedagógia és Pszichológiai Kartudományos kutatásainak kiadványai között mutathatom be az Andragógia Tanszék Adult Education Historical and Theoretical Trends c. kötetét, amit, Striker Sándor szerkesztett és az Eötvös University Press adott ki 2012-ben angolul. A kötet hat tanulmányt foglal magába, amelynek szerzői hatan a Karon tevékenykednek, egy más egyetemről társuló és három külföldi szerző szerepel a kötetben. Imponáló minőség, imponáló teljesítmény. A hat tanulmányból négy empirikus, egy elméleti és egy történeti jellegű. Nemcsak az fontos, hogy angolul megjelent tanulmányokról van szó, hanem egy nemzetközi konferencia előkészületeinek kari termékei, amelyek *a nemzetközi standard, kutatási színvonalat képviselik*. Ez sajnos ritkaság, hiszen egyrészt a magyar felnőttképzés-, művelődés- szervezés, mint diszciplína nemzetközileg majdhogynem „néma” másrészt az angolul született művek is többnyire nem mindig adekvát, ún. fordítás-angolt jelentenek. Sajnos az EU tagságból következő, „kötelező” nemzeti jelentések, tanulmányok mellett akadémikus mű alig olvasható angolul a magyar szakmai kérdésekről. A hivatali jelentések pedig – ugyan néha kiváló szakemberek írják őket – mindig rohammunkában és a tudományos világ nem alaptalanul kormányzati termékeknek tartja őket, egyébként nemcsak esetünkben, hanem másutt is. Az inkább kivételes jelenség, hogy egyes igen fejlett EU tagállamokban a brüsszeli kötelezettségszerű jelentéseket jó időben előre pályáztatva kiadják kutató intézeteknek, egyetemeknek, amibe aztán kevésbé is „avatkoznak” bele. A fejlettség egy szintjén a helyzet tárgyilagos elemzése államérdek. Többek között ezért is jelentős ennek a tanulmánykötetnek az egyetemi közzététele.

A tanulmányok fő tematikai vonulatát a civil társadalom és demokrácia kérdései átfogó tartalmi irányultság jellemzi. Négy ország tanárképzésének jellemzőit mutatja be Fülöp Márta s egy brit, egy török és spanyol szerző *A versenyző és együttműködő polgár kérdése – tanárképzés négy országban* címmel. A kutatás eleve javasolja, hogy mélyebbre kell még ásni, de nem véletlen, hogy a nagy földrajzi és kulturális távolság ellenére mennyi páros, török-magyar és spanyol brit hasonlóság merül fel a gondolkodásban. Egyszerűen összefoglalva, mi és a törökök szeretjük a nemzeti szimbólumok keretében kifejezni identitásunkat, amíg a két másik nyugati országnál a polgári mibenlétnek sokkal erőteljesebb szociális és a demokratikus intézményrendszerhez kötődő elemei vannak. Aztán még kiélezettebb feltárás Fülöp Márta és Szarvas Hajnalka másik tanulmánya *Az együttműködő képesség versenyhelyzetben – mint civil kompetencia*. A tanulmányban újra felsoroltatnak azok a referencia számba menő kutatások – Kopp Mária és munkatársai, a Globális Érték Survey és más művek – amelyek hazánkban a bizalom igen alacsony szintjéről szólnak. Újító témaválasztás a versenyképesség és együttműködés kompetenciájának elemzése az üzleti világban. Az empirikus

anyagokból részletes listát ismerhetünk meg az akadályokról és azokról a feltételekről, amelyek az együttműködést elősegíthetik. A szerzők „az együttműködés, mint versenysztratégia” szó összetételben lelik meg a specifikumot és a megoldás lehetőségét is. Valóban stratégiai kérdés, hogy a tárgyban további feltárások folytatódjanak, hiszen a mai gazdasági-pénzügyi krízisből való kitörés egyik kulcskérdéséről van szó.

Striker Sándor elméleti munkájának címe *Demokrácia, részvétel, kontra paternalizmus – az informális tanulás a felnőttoktatásban*. Ma már nincs olyan szakmai előadás, amely ne szólna a tanulás hármasságáról, s közöttük az informális tanulásról. De az EU közhely-definíciójával szemben itt egy innovatív és mélyen szántó elméleti fejtegetést találhatunk arról, hogy a minden oldalról a paternalizmussal jellemezhető, demokrácia-deficittel küszködő társadalmunkban „az informális tanulás” ezernyi színterén miért és hogyan dominál a magának a demokrácia hiánynak a rejtett dimenziójú informális újratanulással való fennmaradása. Lehet ez kicsit sommás összefoglaló, de újszerű és fontos, ahogy a szerző elméletileg kísérletet tesz az informális tanulás definíciójának és rendszerének tudományos igényű felvázolására.

Arapovics Mária több éves a civil társadalom elemzésével foglalkozó munkáinak tanulságait foglalta össze a tanulmányban. *A demokratikus, aktív állampolgárság megtanulása – a civil szervezetek és NGO-k szerepe az élet minden területére kiterjedő tanulásban*. Külföldi vendégeinknek is úgy lehetett a legegyszerűbben tudtára adni miről szól a tanulmány – mondtam – ha akarnak egy átfogó empirikus adatbázison alapuló, rövid és lényegre törő áttekintést szerezni a magyar civil társadalom demokratikus állampolgárság-formálásáról, akkor ezt a tanulmányt kell, hogy elolvassák. A KSH és a civil felnőttképzési ellátók minisztériumi statisztikái mögé néző adatgyűjtés és elemzés következtetéseiből csak egyet hadd ragadjak ki az alátámasztott megállapítások közül: a civil szervezetek maguk alig foglalkoznak a civil értékek ápolásával és tevékenységük célcsoportja és tartalma is munkaerő-piaci irányultság felé mutat. (?) A szerző azon kérdéssel és ajánlással helyett, hogy vajon mit lehet tanulni a non-profit munka által, azt javasolja, hogy szükség van a szisztematikus és szakmailag megalapozott NGO kompetenciák elsajátítására és képzési programokra.

A norvég támogatási alap dotációjával zajlott le az az empirikus kutatás, amit Kraici Mária és Czippán Katalin folytatott, *Oktatás a fenntartható fejlődésről a felnőttképzés keretei között*. A kérdőíves és fókuszcsoporthoz tartozó adatfelvételek végső következtetése nem túl biztató, amennyiben konstatálhatjuk, hogy a fogalom és a koncepció használata kevésbé ismert hazánkban, s az oktatás minden szintjén kívánatos lenne jelentéstartalmának megismertetése, kiváltképpen a felnőttképzésben ahol ilyen típusú tartalmak közvetítéséről alig tudtak beszámolni a megkérdezettek.

A történeti munkák között élvezetes és tanulságos olvasmány Kereszty Orsolya munkája *Felnőttoktatás a feminista mozgalomban Magyarországon globális kontextusban (1867-1914)* Szomorúan ismerhetünk rá az eredetét tekintve, mai közéleti vitáink egy-egy „botrány szagú” megnyilvánulására, ha végigolvassuk honnan is jutottunk idáig. Az 1866-ban elfogadott oktatási törvény alapján nyílt lehetőség először, hogy elérjék a nők beiskolázását is, s az 1870-es években vált lehetségessé a nők számára a középiskolába jutás, továbbá 1895-ben az egyetemi tanulmányok. A szerző a Nő és a társadalom c. folyóirat szerepét vizsgálja, amely jelentős nemzetközi szakmai

segítséggel a női egyenjogúság egyik fontos fóruma volt, kiváltképp a női választójog megszerzése érdekében. A történeti munka is igazolja, hogy a törvények megalkotása igen lényeges elem, de nem nélkülözhető a mellette folyó érdekképviselet és érdekharc sem, amely nélkül a törvény holt betű maradhat.

Öröm volt a kötet olvasása, hiszen minden tudományos munka egyben láttelelet és kritikai útmutatás is. Elismerés a szerkesztőnek és a szerzőknek. Az áttekintés és szemlézés azonban újra felhívta a figyelmet a felnőttoktatás, művelődés- elmélet és -szervezés terén folyó kutatások fejlesztésének néhány alapvető kérdésére.

Sürgető előrelépés kell, hogy a hagyományos egyetemi és főiskolai oktató munka kiegészüljön a „kutató egyetem”-re jellemző kutatásokkal és azok mindennapi oktatói munkába történő integrálásával, beleértve a merev tantárgyi és tanórai rendszert jórészt helyettesítő kutató-fejlesztő munka szerepének kiszélesítésével és legalizálásával. El kell készíteni egy mátrixot: mi az ami itthon sürgető és mi az, amit a fejlettebb országok már csinálnak, s amitől el vagyunk maradva. A kettő között összhangot kell teremteni. A művelődés- elmélet, -szervezés és felnőttképzés tudományos oktatása egy igen kis csoport a felsőoktatásban, s ugyancsak sürgető az egyetemi elzártság és intézményi sovinizmus csökkentése. Összefogva is igen kis érdekérvényesítő képességű csoportról van szó a magyar tudományos életben, amely különleges felelősséget ró mindnyájunkra. Ugyanakkor a magyar kutatás magában alig ér valamit. Noha sürgető hiány mutatkozik számos, „sivatagi fehér folt” feltárásában itthon, a nemzetközi kutatási hálózatokba történő bekapcsolódás is, létezés és nem létezés kérdése. S végül szeretnék már olyat is látni, hogy a pályázat készítés kudarca és sikere nem egy-egy leplezett egyéni akció, hanem közös fellépés. Az ismertetett kötet egy jó példa, hogy hasonló eredményeket hogyan lehetne létrehozni és prezentálni, mert a nyelvi némaságban ismeretlen náció vagyunk.

